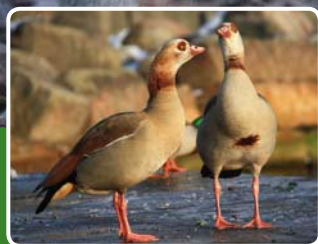

2022

**ZARZĄDZANIE POPULACJAMI
OBCYCH I NWAZYJNYCH GATUNKÓW
KRĘGOWCÓW STWARZAJĄCYCH ZAGROŻENIE DLA
UNII, Z UWZGLĘDNIENIEM DOBROSTANU ZWIERZĄT**

Zarządzanie populacjami obcych i nwazyjnych gatunków kręgowców stwarzających zagrożenie dla Unii, z uwzględnieniem dobrostanu zwierząt

Obce gatunki inwazyjne (IAS) są główną przyczyną utraty bioróżnorodności. Od 2015 roku kwestia IAS jest regulowana na poziomie UE Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014. Od lutego 2021 r. rozporządzenie wymienia 22 gatunki kręgowców budzące „zaniepokojenie Unii” i wymaga uwzględniania dobrostanu zwierząt podczas zarządzania ich populacjami. Niedawno opracowano podręcznik zarządzania gatunkami obcych i inwazyjnych kręgowców stwarzających zagrożenie w skali Unii, w którym wyraźnie ocenia się wpływ na dobrostan zwierząt oraz skuteczność dostępnych środków zwalczania, kontroli lub powstrzymywania rozprzestrzeniania tych gatunków.

Użytkowników podręcznika **zdecydowanie zachęca się do przyjęcia metody o najmniejszym negatywnym wpływie na dobrostan, stosownie do uwarunkowań właściwych poszczególnym państwom członkowskim i bez obniżania skuteczności środków zarządzania populacjami IAS**, tak aby środki kontrolne powodowały jak najmniej szkód w dobrostanie, u jak najmniejszej liczby zwierząt, biorąc pod uwagę inne względy, takie jak koszty, potrzeby, korzyści, wykonalność i odbiór społeczny.

Podręcznik jest dostępny na [stronie Komisji Europejskiej \(KE\) dedykowanej IAS](#).

Stosowanie pułapek w ramach zarządzania populacją jenota (*Nyctereutes procyonoides*) w krajach północnoeuropejskich © LIFE09 NAT/SE/000344.

Czym są inwazyjne gatunki obce i dlaczego musimy zarządzać ich populacjami?

Inwazyjny gatunek obcy (IAS) to zwierzę, roślina, grzyb lub mikroorganizm, którego wprowadzenie lub rozprzestrzenienie się na obszary poza naturalnym zasięgiem zagraża lub ma negatywny wpływ na różnorodność biologiczną i powiązane usługi ekosystemowe.

Wiadomo, że inwazyjne gatunki obce są jedną z **głównych przyczyn utraty bioróżnorodności** i wymierania gatunków w Europie i na świecie, zwłaszcza w odizolowanych geograficznie i ewolucyjnie systemach, takich jak wyspy. Sposób, w jaki wpływają na rodzimą bioróżnorodność, są różne, ale mogą obejmować drapieżnictwo, konkurencję i przenoszenie chorób. Zagrożenie stwarzane przez IAS znajduje odzwierciedlenie w unijnej Strategii Bioróżnorodności do 2030 r., która zobowiązuje do zmniejszenia o 50% liczby gatunków z Czerwonej Listy zagrożonych przez IAS.

Aby zminimalizować szkody spowodowane przez IAS, należy zapobiegać ich wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się na nowe obszary. Ponadto te populacje inwazyjnych gatunków obcych, które już istnieją i które mają negatywny wpływ na środowisko, mogą wymagać wyeliminowania lub, jeśli nie jest to wykonalne, zarządzania w celu zminimalizowania ich wpływu.

W 2015 roku weszło w życie **unijne rozporządzenie w sprawie inwazyjnych gatunków obcych**. Sednem rozporządzenia jest wykaz inwazyjnych gatunków obcych, które budzą obawy Unii, który obejmuje obecnie 30 gatunków zwierząt i 36 gatunków roślin (w tym 22 gatunki kręgowców, które są przedmiotem podręcznika). Rozporządzenie zobowiązuje państwa członkowskie UE do wdrożenia środków, które koncentrują się na zapobieganiu, wczesnym wykrywaniu i szybkim zwalczaniu, a także zarządzaniu tymi IAS budzącymi obawy Unii (zob. **infografika** poniżej).

Żaba rycząca (*Lithobates catesbeianus*) występuje obecnie w sześciu państwach członkowskich UE, gdzie dzięki swoim rozmiarom, potencjałowi rozrodczemu i żarłoczności skutecznie konkuruje i wypiera inne rodzime gatunki płazów. © Katja Schulz Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0) via Flickr.

Rozporządzenie dotyczy:

Wszystkie inwazyjne gatunki obce (IAS)*

- wprowadzone poza swoim naturalnym zasięgiem
- żywe okazy, które mogą się rozmnażać
- wywierający niekorzystny wpływ na bioróżnorodność i powiązane usługi ekosystemowe

Kryteria włączenia na listę:

- gatunek obcy w Unii (z wyjątkiem regionów najbardziej oddalonych),
- możliwość zadomowienia i rozprzestrzenienia się w >2 państwach członkowskich lub 1 podregionie morskim,
- niekorzystny wpływ na bioróżnorodność i usługi ekosystemowe,
- ocena ryzyka wykazuje potrzebę uzgodnionych działań na szczeblu unijnym,
- jest prawdopodobne, że włączenie do Wykazu Unijnego skutecznie zapobiegnie ich niepożądanemu oddziaływaniu, zminimalizuje je lub je złagodzi

Wykaz IAS stwarzających zagrożenie dla Unii:

Środki zapobiegawcze

Środki nadzwyczajne

- w przypadku IAS o nieuchronnym ryzyku introdukcji, nie ujętych w *Wykazie Unijnym*
- IAS muszą zasadniczo spełniać kryteria umieszczenia w *wykazie unijnym*
- państwa członkowskie (PC) mogą stosować tymczasowe *ograniczenia*
- PC musi powiadomić Komisję – aby zdecydować, czy ma zastosowanie w całej UE
- PC musi przeprowadzić Ocenę Ryzyka i zawnioskować o umieszczenie w *Wykazie Unijnym*

IAS stwarzające zagrożenie w skali kraju członkowskiego/regionu

- KC może ustanowić krajową listę IAS i zastosować *ograniczenia* i inne środki na poziomie krajowym
- w przypadku inwazyjnych gatunków obcych, które wymagają wzmocnionej współpracy regionalnej, państwa członkowskie mogą zwrócić się do Komisji o wymaganie od zainteresowanego państwa członkowskiego zastosowania następujących środków: Plany działania, Nadzór, Wczesne wykrywanie, Szybka eradykacja, Zarządzanie i Renaturyzacja

* Zakres rozporządzenia 1143/2014 wyłącza:

- gatunki powiększające swój zasięg występowania bez udziału człowieka
- gatunki nierodzące objęte innymi przepisami UE

„Wykaz Unijny” = 66 gatunków

- 2016 = 37 dołączonych gatunków (23 zwierzęta i 14 roślin)
- 2017 = 12 dołączonych gatunków (3 zwierzęta i 9 roślin)
- 2019 = 17 dołączonych gatunków (4 zwierzęta i 13 roślin)

Zarządzanie rozpowszechnionymi IAS

Środki zapobiegawcze

Ograniczenia

- IAS stwarzające zagrożenie dla Unii nie mogą być celowo wprowadzane na jej terytorium, przechowywane, hodowane, transportowane, sprzedawane, używane lub wymieniane, dozwolone do reprodukcji, wzrostu lub uprawy, uwalnianie do środowiska

Plany działań

- Analiza ścieżek niezamierzonego wprowadzenia inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii
- Plany działań dotyczących ścieżek wdrożonych dla ścieżek priorytetowych (w ciągu 3 lat od przyjęcia)

Upoważnienia

- W wyjątkowych przypadkach ze względu na ważny interes publiczny lub gospodarczy (w tym społeczny lub gospodarczy) państwo członkowskie może zezwolić na prowadzenie działalności
- Wymagane jest zezwolenie Komisji

Zezwolenia

- Zezwolenia wydane przez państwa członkowskie umożliwiające prowadzenie badań lub działań konserwatorskich ex-situ

Zarządzanie

- państwa członkowskie wdrożyły skuteczne środki zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi zagrażającymi Unii, które są szeroko rozpowszechnione na ich terytorium (18 miesięcy od przyjęcia)
- na podstawie analizy kosztów i korzyści

Renaturyzacja

- państwa członkowskie przeprowadzają renaturyzację, aby wspomóc odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez inwazyjne gatunki obce zagrażające Unii,
- na podstawie analizy kosztów i korzyści

Wczesne wykrycie i szybka eradykacja

Nadzór

- państwa członkowskie ustanawiają system nadzoru dla inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii,
- musi zapewniać szybkie wykrywanie nowych wprowadzeń

Kontrola

- państwa członkowskie stosują oparte na ryzyku kontrole towarów przywożonych w celu sprawdzenia, czy nie stanowią one gatunków z *Wykazu Unijnego* lub są objęte ważnym zezwoleniem

Powiadomienie o wczesnym wykryciu do

Szybka eradykacja

- KC podejmuje się zwalczania (całkowitego i trwałego) w ciągu 3 miesięcy od powiadomienia
- metody stosowane z należytym uwzględnieniem zdrowia ludzkiego, środowiska i dobrostanu zwierząt

Odstępstwa

- w ciągu 2 miesięcy od wykrycia, KC może nie wyeliminować IAS, jeśli zachodzi jedna z poniższych sytuacji:
  - jest to technicznie niewykonalne
  - analiza kosztów i korzyści wykazuje, że koszty są nieproporcjonalne do korzyści
  - metody zwalczania nie są dostępne lub mają poważny wpływ na zdrowie ludzkie lub środowisko
- może zostać odrzucony przez Komisję w ciągu 2 miesięcy

Zarządzanie populacjami obcych gatunków inwazyjnych a dobrostan zwierząt

Zarządzanie inwazyjnymi gatunkami inwazyjnymi kręgowców uwzględnionymi w unijnym wykazie może budzić obawy dotyczące dobrostanu zwierząt, między innymi dlatego, że zarządzanie może mieć wpływ na dużą liczbę zwierząt przez dłuższy czas; należy przy tym mieć na uwadze potrzebę zminimalizowania wpływu na gatunki niebędące przedmiotem zwalczania i na ich siedliska. Rozporządzenie uznaje, że **eliminacja i zarządzanie IAS może wywoływać u zwierząt ból, niepokój, strach lub inne formy cierpienia, nawet przy użyciu najlepszych dostępnych środków technicznych**. Rośnie społeczne zaniepokojenie inwazyjnymi zwierzętami obcymi jako istotami zdolnymi do odczuwania oraz, bardziej ogólnie, rosnące zainteresowanie społeczeństwa obywatelskiego humanitarnym traktowaniem zwierząt.

Wymogi rozporządzenia UE w sprawie obcych gatunków inwazyjnych dotyczące szybkiego zwalczania i zarządzania IAS w unijnym wykazie wyraźnie odnoszą się do uwzględnienia dobrostanu zwierząt. Rozporządzenie stanowi, że stosując środki zarządzania, państwa członkowskie **zapewniają, aby zwierzętom oszczędzono wszelkiego możliwego do uniknięcia bólu, niepokoju lub cierpienia, uwzględniając w możliwie największym stopniu najlepsze praktyki w tej dziedzinie, bez uszczerbku dla skuteczności środków zarządzania**. Na podstawie tych wymagań poszczególne państwa członkowskie są odpowiedzialne za wybór środków zarządzania, które odpowiadają ich specyficznym uwarunkowaniom. Niewłaściwe środki mogą prowadzić do niepotrzebnego cierpienia zwierząt, braku akceptacji społecznej i nieosiągnięcia celów rozporządzenia w sprawie IAS.

Podręcznik wspierający właściwe organy i praktyków w uwzględnianiu dobrostanu zwierząt przy zarządzaniu IAS

Opracowano podręcznik zarządzania, aby wesprzeć państwa członkowskie i inne podmioty w dokonywaniu wyborów dotyczących środków humanitarnego zarządzania gatunkami stanowiącymi zagrożenie dla Unii. Podręcznik określa dostępne śmiertelne i nieśmiertelne środki, które można wykorzystać do zwalczania, kontrolowania lub ograniczania liczebności populacji 22 gatunków kręgowców z unijnej listy (zob. **zestaw narzędzi** na końcu niniejszej broszury).

Omawiana jest skuteczność, koszt i skutki uboczne każdego środka, a co najważniejsze, **oceniany jest ich wpływ na dobrostan zwierząt**. Środki nie są definiowane jako „humanitarne” lub „niehumanitarne”, ponieważ byłoby to nadmierne uproszczenie problemu i może zniechęcić podmioty do ciągłego

dążenia do podejścia o najmniejszym wpływie na dobrostan. Celem jest raczej opisanie środków w gradencie wpływu na dobrostan, aby umożliwić podejmowanie decyzji, które z zasady wybierają metody powodujące najmniej negatywny wpływ na dobrostan.

Ocena humanitaryzmu dla każdego środka opiera się na modelu oceny dobrostanu opracowanym przez Sharpa i Saundersa (2011) oraz na *modelu 5 domen* (Mellor i Red, 1994). Każdy środek ocenia się zgodnie z (A) „ogólnym wpływem na dobrostan”, który ocenia wpływ środka na dobrostan, z wyłączeniem faktycznego uśmiercania zwierzęcia (jeśli środek obejmuje uśmiercanie) oraz (B) „sposób uśmiercania”, który ocenia wpływ metody zabijania na dobrostan (jeśli środek obejmuje zabijanie).

22 inwazyjne gatunki obce kręgowców stwarzających zagrożenie w skali Unii

■ SSaki

Callosciurus erythraeus
wiewiórczak rdzawobrzuchy

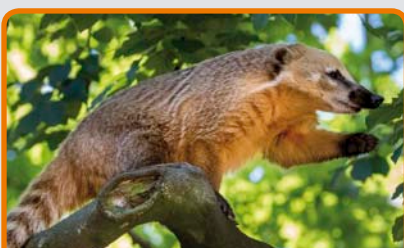
Herpestes javanicus
mangusta złocista

Muntiacus reevesi
mundżak chiński

Myocastor coypus
nutria amerykańska

Nasua nasua
ostronos rudy

Nyctereutes procyonoides
jenot azjatycki

Ondatra zibethicus
piżmak amerykański

Procyon lotor
szop pracz

Sciurus carolinensis
wiewiórka szara

Sciurus niger
wiewiórka czarna

Tamias sibiricus
burunduk syberyjski

Ptaki

Acridotheres tristis
majna brunatna

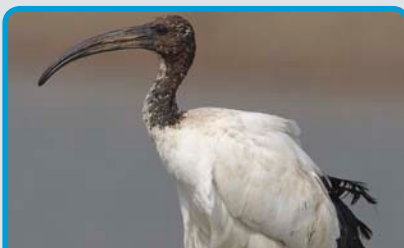
Alopochen aegyptiaca
kazarka egipska

Corvus splendens
wrona orientalna

Oxyura jamaicensis
sterniczka jamajska

Threskiornis aethiopicus
ibis czczony

Płazy i gady

Lithobates catesbeianus
żaba rycząca

Trachemys scripta
żółw ozdobny

Ryby

Lepomis gibbosus
bass słoneczny

Percottus glenii
trawianka

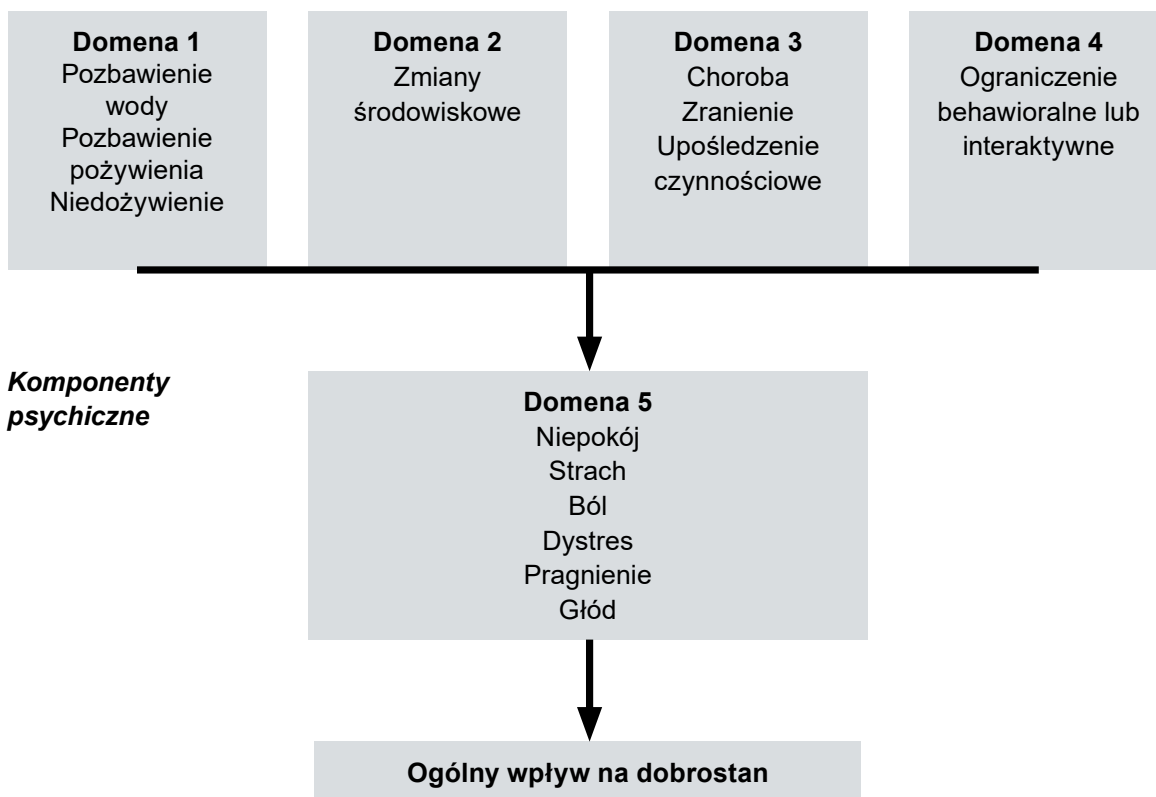
Plotosus lineatus
sumik węgorzowaty

Pseudorasbora parva
czebaczek amurski

Pięć domen potencjalnego wpływu na dobrostan, podzielonych ogólnie na komponenty fizyczne i psychiczne

Komponenty fizyczne

Na podstawie Sharp & Saunders (2011).

Podręcznik składa się z następujących rozdziałów:

- Przegląd międzynarodowych, unijnych i obowiązujących w państwach członkowskich norm i przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt, istotnych dla zarządzania populacjami inwazyjnych obcych gatunków kręgowców.
- Zestaw narzędzi przedstawiający dostępne środki zarządzania 22 inwazyjnymi gatunkami obcych kręgowców inwazyjnych, które stanowią zagrożenie w skali Unii.
- Ocena humanitarna poszczególnych środków, zgodnie z ich ogólnym wpływem na dobrostan i sposób uśmiercenia.
- Charakterystyki gatunków wskazujące środki zarządzania dostępne dla każdego gatunku, omawiające ich skuteczność i koszty.
- Załącznik zawierający oceny poszczególnych środków, które zawierają szczegółowe informacje na temat ich stosowania, humanitarności, skuteczności, kosztów i skutków ubocznych.
- Załącznik dotyczący ram prawnych i statusu gatunków w każdym państwie członkowskim.

Gdzie znaleźć podręcznik?

Podręcznik dotyczący humanitarnego zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcych kręgowców stwarzających zagrożenie w skali Unii można znaleźć na [stronie Komisji Europejskiej dedykowanej IAS](#).

Piśmiennictwo

Mellor, D.J. & Reid, C.S.W. 1994. Concepts of animal well-being and predicting the impact of procedures on experimental animals. In Proceedings of Improving the Well-being of Animals in the Research Environment, Marriott Hotel, Sydney, Australia, October 1993; pp. 3–18.

Sharp, T. & Saunders, G. 2011. A model for assessing the relative humaneness of pest animal control methods, Department of Agriculture, Fisheries and Forestry Canberra, Australia.

Bass słoneczny (*Lepomis gibbosus*) © Matt Tillett Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.0 Generic (CC BY-NC-ND 2.0).

Zestawienie ocenianych środków zarządzania dla 22 gatunków kręgowców stwarzających zagrożenie w skali Unii

Poniżej znajduje się zestawienie 32 środków ocenionych w podręczniku, wskazujące, czy są one dostępne w celu zarządzania 22 gatunkami kręgowców będących przedmiotem zainteresowania Unii. Należy zauważyć, że podręcznik przedstawia ocenę **wplywu każdego**

środka na dobrostan zwierząt, wraz z informacjami na temat ich skuteczności dla różnych celów zarządzania (szybkie eliminowanie, eradykacja, kontrola populacji i ograniczanie liczebności i zasięgu populacji) oraz o kosztach i skutkach ubocznych.

Kategoria	Nazwa środka	<i>Acridotheres tristis</i> majna brunatna	<i>Alouchea aegyptiaca</i> kazarka egipska	<i>Colosciurus erythraeus</i> wiewiórczak rdzawobrzuchy	<i>Corvus splendens</i> wrona orientalna	<i>Herpestes javanicus</i> mangusta złocista	<i>Lepomis gibbosus</i> bas słoneczny	<i>Lithobates catesbeianus</i> żaba rycząca
Kontrola biologiczna	Rodzime drapieżniki						P	A
Zmiana warunków siedliskowych	Bariery w środowisku wodnym – fizyczne i niefizyczne						P	A
	Zarządzanie siedliskami wodnymi – osuszanie/opróżnianie stawów						A	A
	Bariery fizyczne w środowisku lądowym							P
Usówanie ręczne	Usuwanie ręczne	P	A		A		P	A
	Fizyczne metody połowu						A	A
Inne	Olejowanie jaj	P	A		A			
	Elektropułowy ryb						A	A
	Chemiczna kontrola płodności/sterylizacja chemiczna (zanęty i iniekcynie)			P				U
	Psy myśliwskie (tropienie/zaganianie i wypłaszanie)			P		A		
	Wykorzystanie osobników danego gatunku do wykrywania innych osobników (ang. metoda Judasza)	P			P	P		
Otrucie i intoksykacja	Przynęty oszłamajające	U	P		U			
	Chemiczne oczyszczanie siedlisk						P	P
	Trucizny i toksyny w przynęcie					P		
Odstrzał	Odstrzał – polowanie	A	A	A	A	A		A
Zastawianie sidła	Pułapki topiące							
	Automatyczne pułapki typu Goodnature			P		A		
	Pułapki sprężynowe			P		A		
	Pułapki klatkowe	A	A	A	A	A		
	Zaciskowe pułapki duszące i wnyki					P		
	Pułapki z żywą przynętą	A	A		P			
Dobicie/usunięcie odłowionych zwierząt	Dyslokacja kręgów szyjnych	P	P	A	P	P	P	P
	Zmiażdżenie czaszki	A	A	U	P	P	P	A
	Dekapitacja	P	P	P	P		P	P
	Porażenie prądem	P	P	P	P	P	P	
	Zamrożenie						A	A
	Eutanazja iniekcyjna	P	P	P	P	P	P	P
	Utrzymywanie w niewoli	P	P	A	P	P	P	P
	Modyfikacja składu powietrza oddechowego	A	A	A	P	P		
	Odstrzał – dobiecie unieruchomionego zwierzęcia	P	P	P	P	P		
	Ubój nożem	P	P	P	P	P	P	P
Sterylizacja chirurgiczna	P	P	P	P	P			

Dostępność środka: A = dostępny U = w trakcie opracowywania P = potencjalny

<i>Muntiacus reevesi</i> mundźak chiński	<i>Myocastor coypus</i> nutria amerykańska	<i>Nasua nasua</i> ostronos rudy	<i>Nyctereutes procyonoides</i> jenot azjatycki	<i>Ondatra zibethicus</i> piżmak amerykański	<i>Oxyura jamaicensis</i> sterniczka jamajska	<i>Percottus glenii</i> trawianka	<i>Plotosus lineatus</i> sumik węgorzowaty	<i>Procyon lotor</i> szop pracz	<i>Pseudorasbora parva</i> czebaczek amurski	<i>Sciurus carolinensis</i> wiewiórka szara	<i>Sciurus niger</i> wiewiórka czarna	<i>Tamias sibiricus</i> burunduk syberyjski	<i>Threskiornis aethiopicus</i> ibis czczony	<i>Trachemys scripta</i> żółw ozdobny
						A			A	P				P
						A			A					
						A			A					A
														P
A		A			A	P	P		A				A	A
						P	P		A					A
					A								A	
						A			A					
P		P	P	P				P		A	P	P		
P	A	P	A	P				A		P	P	P		A
P	U	P	A	P				U					P	U
P													A	
	P			P		P			A					
				P						A				
A	A	A	A	A	A			A		A	P	P	A	A
	A			A										
										A	P	P		
	A	P	A	A				A		A	P	P		
A	A	A	A	A	A			A		A	A	A	P	A
	P	P	P					A						
					P	P	P		P	A	A		P	P
A	P	P	P	P	P	P		P	P	A	A		P	P
						P	P		P	P	P	P	P	P
P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P
									P					A
P	P	P	P	P	P	P		P	P	A	A	P	P	A
P	P	P	P	P	P	P	P	A	P	P	P	P	P	A
	A	A	P	P	P			P		A	A	P	P	P
P	A	A	P	P	P			A		A	A	P	P	A
P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P	P
P	A	P	P	P	P			A		A	P	P	P	A

Zdjęcia

Strona 6: Ssaki

Callosciurus erythraeus, wiewiórczak rdzawobrzuchy © 57Andrew (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Herpestes javanicus (= *H. auro punctatus*), mangusta złocista © Carla Kishinami (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Muntiacus reevesi, mundżak chiński © Andrew-M-Whitman Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.0 Generic (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Myocastor coypus, nutria amerykańska © Stanze Attribution-ShareAlike 2.0 Generic (CC BY-SA 2.0) via Flickr.

Nasua nasua, ostonos rudy © Ralph Kränzlein (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Nyctereutes procyonoides, jenot azjatycki © Dennis Irrgang (Creative Commons Attribution 2.0 Generic license) via Wikipedia.

Ondatra zibethicus, piżmak amerykański © Tom Koerner/USFWS (CC BY 2.0) via Flickr.

Procyon lotor, szop pracz © Dennis Church (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Sciurus carolinensis, wiewiórka szara © Tomfriedel/BirdPhotos.com (CC BY 3.0).

Sciurus niger, wiewiórka czarna © Ilona Loser (CC BY-SA 3.0).

Tamias sibiricus, burunduk syberyjski © Alpsdake (CC BY-SA 3.0).

Strona 7: Ptaki

Acridotheres tristis, majna brunatna © Budak (CC BY-NC-ND 2.0) via Flickr.

Alopochen aegyptiaca, kazarka egipska © Roland zh (CC BY-SA 3.0).

Corvus splendens, wrona orientalna © Shanthanu Bhardwaj (CC BY-SA 2.0) via Flickr.

Oxyura jamaicensis, sterniczka jamajska © iStockphoto/wrangel.

Threskiornis aethiopicus, ibis czczony © Helmy oved Attribution (CC BY 2.0).

Strona 7: Płazy i gady

Lithobates catesbeianus, żaba rycząca © Katja Schulz Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0) via Flickr.

Trachemys scripta, żółw ozdobny © Shelia Sund Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0).

Strona 7: Ryby

Lepomis gibbosus, bass słoneczny © Matt Tillett Attribution-NonCommercial-NoDerivs 2.0 Generic (CC BY-NC-ND 2.0).

Perccottus glenii, trawianka © Petrtyl Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0).

Plotosus lineatus, sumik węgorzowaty © Prilfish Attribution 2.0 Generic (CC BY 2.0).

Pseudorasbora parva, czebaczek amurski © Seotaro Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0).

Zastrzeżenia prawne: Niniejszy dokument został opracowany przez IUCN w ramach umowy nr 07.027746/2019/812504/SER/ENV.D.2. „Identyfikacja, ocena, udostępnianie i rozpowszechnianie najlepszych praktyk w zakresie humanitarnego zarządzania inwazyjnymi gatunkami obcymi”. Informacje i poglądy przedstawione w tym dokumencie mogą nie być wyczerpujące i niekoniecznie odzwierciedlają oficjalną opinię Komisji, IUCN i innych organizacji, które przyczyniły się do jego opracowania (APHA, Eurogroup for Animals, EAZA, Newcastle University, EARS). Komisja nie gwarantuje dokładności danych zawartych w niniejszym dokumencie. Ani Komisja, ani IUCN, ani żadna osoba działająca w imieniu Komisji lub IUCN, w tym autorzy lub współautorzy samego dokumentu, nie mogą ponosić odpowiedzialności za wykorzystanie informacji w nim zawartych. Powielanie dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Informacja zwrotna: Mile widziane są komentarze, które mogłyby przyczynić się do ulepszenia tego dokumentu. Uwagi prosimy przesyłać e-mailem na adres ENV-IAS@ec.europa.eu.